

Jsou dárci krve bezpeční? aneb pozitivně potvrzené infekce u dárců krve ve FN Brno v letech 2001 – 2015

Eva Tesařová
tesarova@fnbrno.cz

XXIII. mezinárodní konference NEMOCNIČNÍ EPIDEMIOLOGIE A HYGIENA, Brno 19. - 20. dubna 2016

Transfuzní přípravky

- individuálně vyráběné léčivé přípravky (IVLP)
- plní výhradně substituční funkci
- vyráběny v zařízeních transfuzní služby
- v ČR t.č. bez povinné inaktivace patogenů
- baleny ve vacích (PVC, polyolefiny, EVA)
- expedovány nativní, zmrazené
- připraveny vždy z krve jednoho dárce z jednotlivého odběru nebo z aferézy
- výjimka
  - směsné trombocyty
  - kryoprecipitát (kryoprotein)

Transfuzní přípravky

- Erytrocyty
- Trombocyty
- Plazma pro klinické použití
- Kryoprotein
- Granulocyty (výjimečné použití)

Skladování erytrocytů $4^{\circ} \pm 2^{\circ}\text{C}$ exspirace 42 dny

Skladování trombocytů $22 \pm 2^\circ\text{C}$ za agitace; expirace 5 dnů

Skladování plazmy - 25°C a méně expirace 36 měsíců

Dárci krve ?

Legislativní požadavky

Screening markerů krví přenosných infekcí dárců krve, dárců orgánů, dárci tkání a buněk je realizován v souladu s legislativními požadavky

- Zákon 378/2007 Sb., o léčivech (ve znění z. 70/2013 Sb.)
- Vyhláška 143/2008 Sb., o lidské krvi
- Zákon 296/2008 Sb., o lidských tkáních a buňkách
- Vyhláška 422/2008 Sb., o lidských tkáních a buňkách
- Zákon 285/2002 Sb., transplantační (ve znění z. 44/2013 Sb.)
- Vyhláška 437/2002 Sb., transplantační (ve znění v. 114/2013. Sb.)

Posouzení způsobilosti

Exaktní definice kritérií

- § 67, odst. 4, písm. i) zákona 378/2007 Sb. v platném znění
- § 4, odst. 1, písm. b) vyhlášky 143/2008 Sb. v platném znění
- příloha č. 2, část B bod 1., 2., 3. vyhlášky 143/2008 Sb. v platném znění
  - údaje jednoznačně identifikující dárce
  - údaje o zdravotním stavu a anamnéze dárce
  - údaje obsahují důležité faktory, které mohou napomoci k identifikaci a vyloučení osob, jejichž odběr by mohl představovat zdravotní riziko pro příjemce transfuze nebo přinášet nepřiměřené riziko pro dárce samotného
  - dárce svým podpisem mj. potvrzuje, že
    - četl poskytnuté informace a že jim rozumí
    - měl příležitost klást otázky
    - dostal uspokojivé odpovědi
    - poskytl informovaný souhlas s odběrem a laboratorním vyšetřením své krve
    - **informace jím poskytnuté jsou pravdivé**
- příloha č. 3, část A, B vyhlášky 143/2008 Sb. v platném znění „kritéria pro výběr (vyloučení) dárců“

Povinně prováděná sérologická vyšetření

DÁRCI KRVE:

- HIV 1 p24 Ag a anti-HIV 1/2
- anti-HCV
- anti-TP (syfilis)
- HBsAg

DÁRCI ORGÁNŮ, TKÁNÍ A BUNĚK:

- HIV 1 p24 Ag a anti-HIV 1/2
- anti-HCV
- anti-TP (syfilis)
- HBsAg
- anti-HBc
- anti-HTLV I/II (v indikovaných případech)

Indikace pro vyšetření anti-HTLV I/II

U všech dárců tkání a buněk se v souladu s dikcí platné legislativy provádí vyšetření krve na přítomnost známek HIV/AIDS, žloutenky typu B, žloutenky typu C a syfilis. Vyšetření na přítomnost známek HTLV se provádějí **u dárců, kteří žijí v oblastech s výskytem této infekce nebo z nich pocházejí nebo u dárců, kteří mají sexuální partnery, kteří pocházejí z oblastí s výskytem této infekce nebo u dárců, jejichž rodiče pocházejí z těchto oblastí.**

HTLV (human T-lymhotropic virus) je virová infekce člověka způsobená virem, podobným viru HIV/AIDS s podobnými klinickými projevy. V současné době se HTLV infekce vyskytuje v **jižním Japonsku, v Karibiku, v jižní Americe, v centrální Africe a v Mikronésii.**

V případě, že budou některé výsledky vyšetření, jež byla z Vaší krve provedena, vykazovat reaktivní nebo pozitivní výsledky, budete o této skutečnosti informován lékařem TTO FN Brno. Zároveň Vám budou poskytnuty informace, jak s výsledky vyšetření nakládat v souvislostech, důležitých pro Vaše zdraví.

Transfuzní a tkáňové oddělení FN Brno

TTO FN Brno vyšetřuje navíc u dárců krve

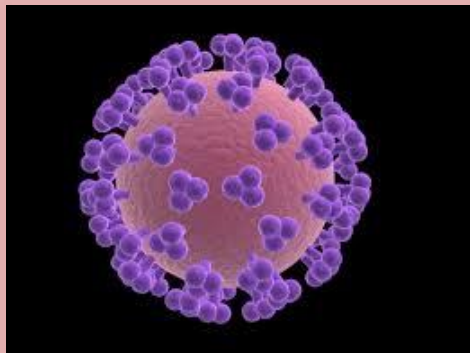
- RNA HCV
  - DNA HBV
  - RNA HIV
-
- RT PCR MPX COBAS s201**
(od 10.10.2010)

Výhody

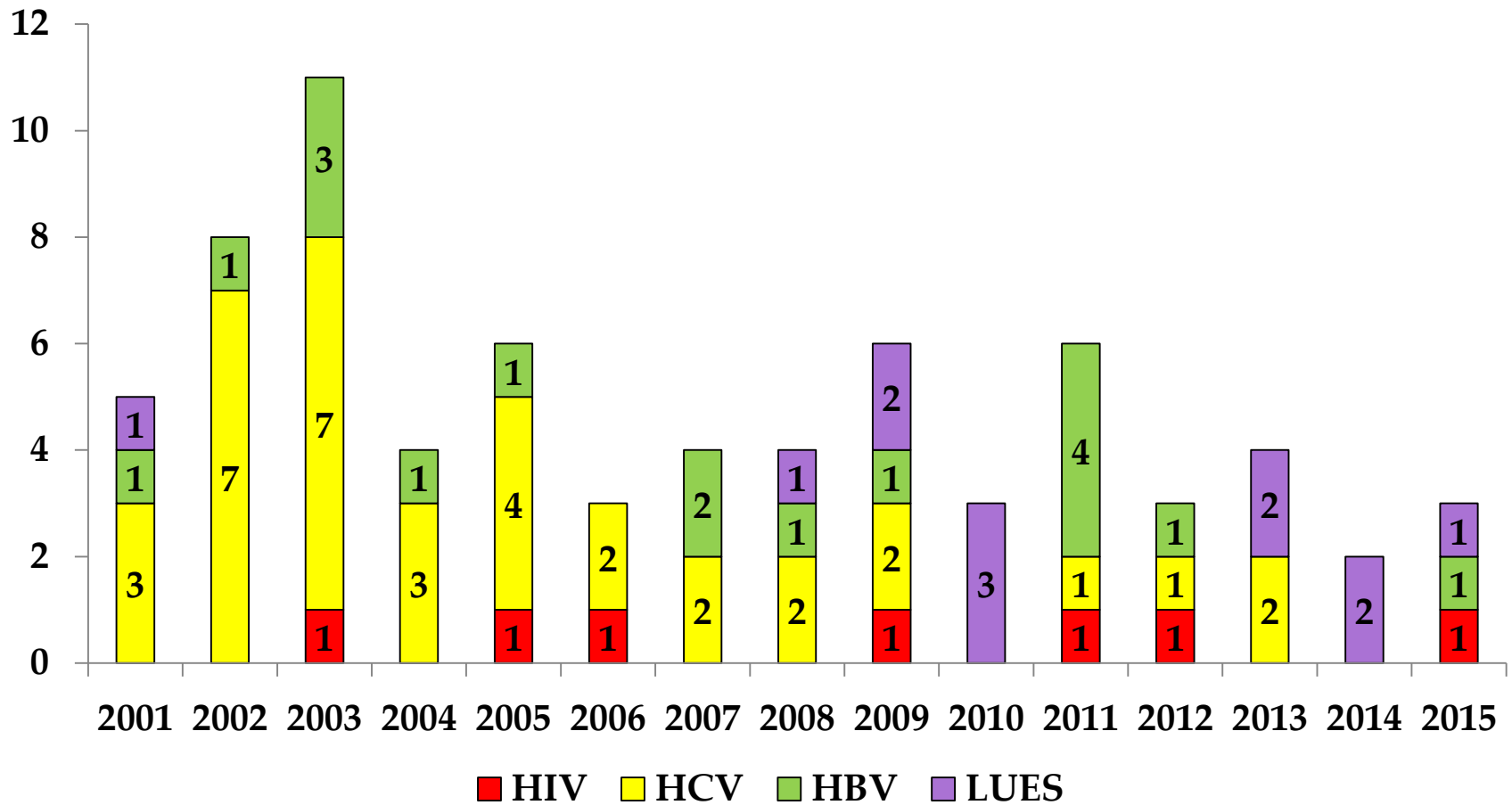
- zkrácení diagnostického okna
- detekce OBI (occult hepatitis B infection)
- zkrácení karantény plazmy (ze 6 na 4 měsíce)

Informace, poskytované dárci krve

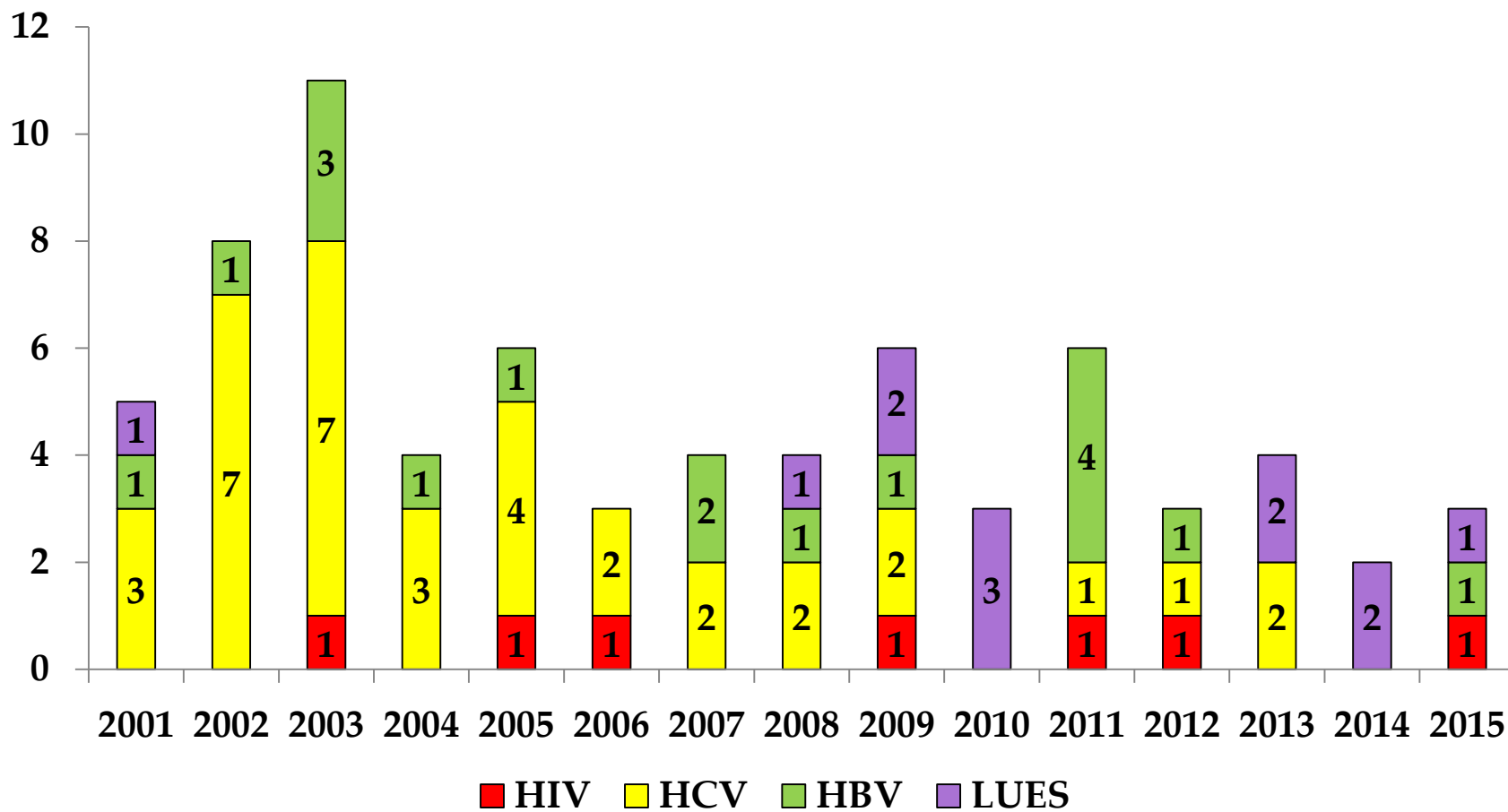
- **nejsou pravdivé vždy !**
- v letech 2001 – 2015 v TTO FN Brno
- bylo zachyceno a potvrzeno s pozitivním výsledkem v NRL SZÚ CEM v Praze **72 osob** na povinně sledované infekce (HBV, HCV, HIV 1/2, LUES)

Dárci krve FN Brno confirmovaní v NRL SZÚ CEM v Praze

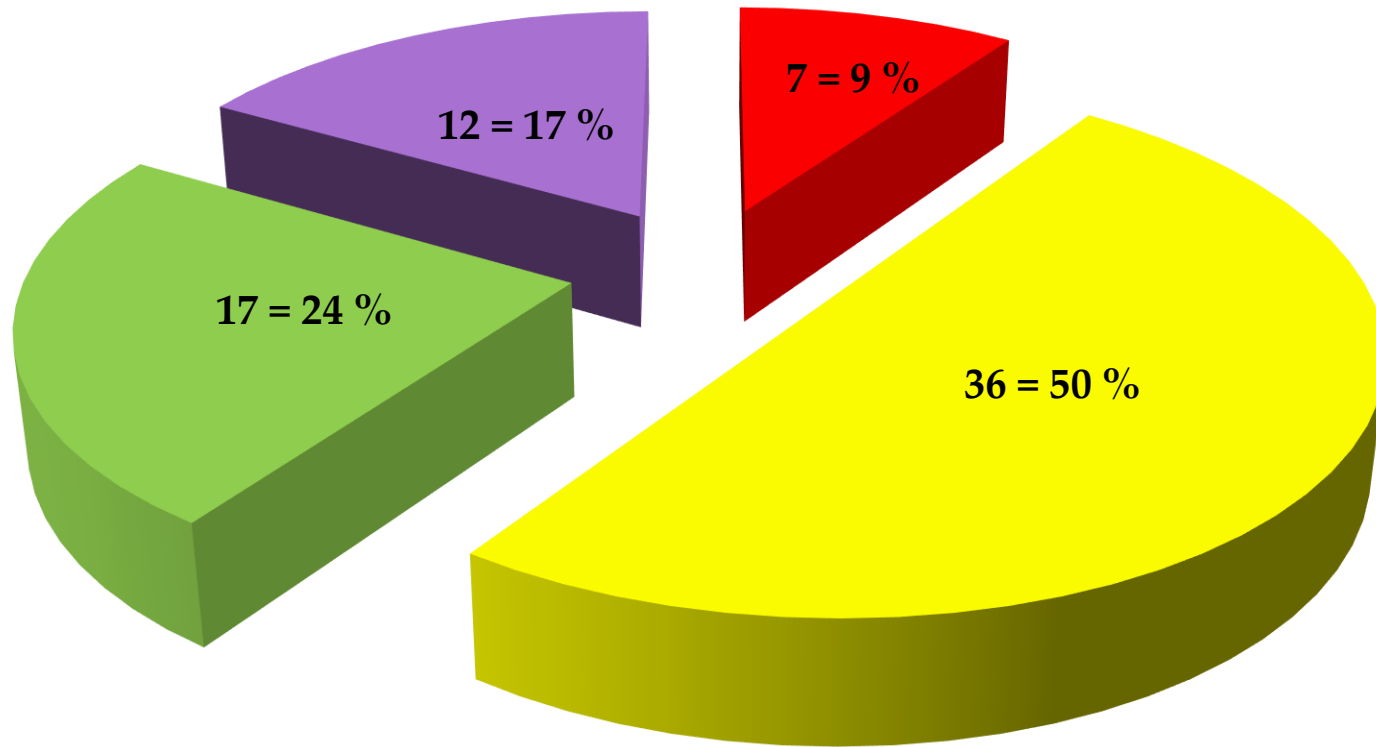

Dárci krve FN Brno confirmovaní v NRL SZÚ CEM v Praze – celkem 72 osob

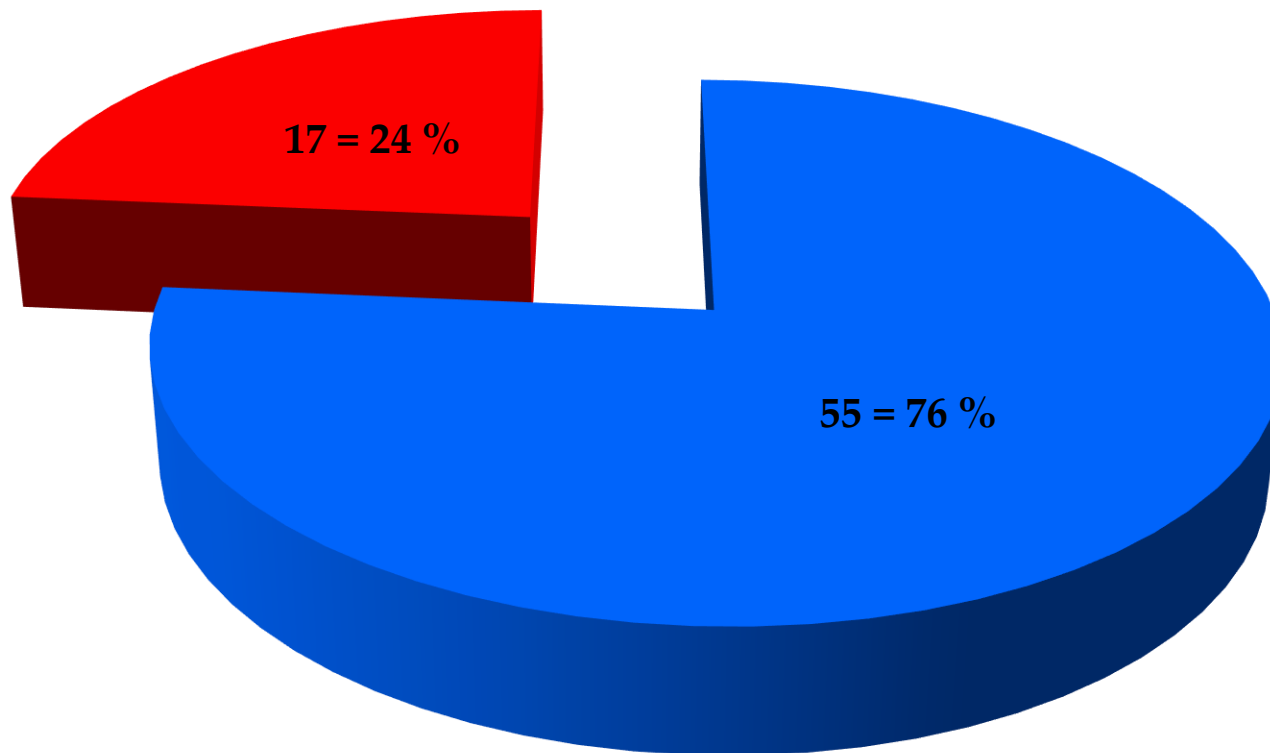

Rozdělení dle typu infekce

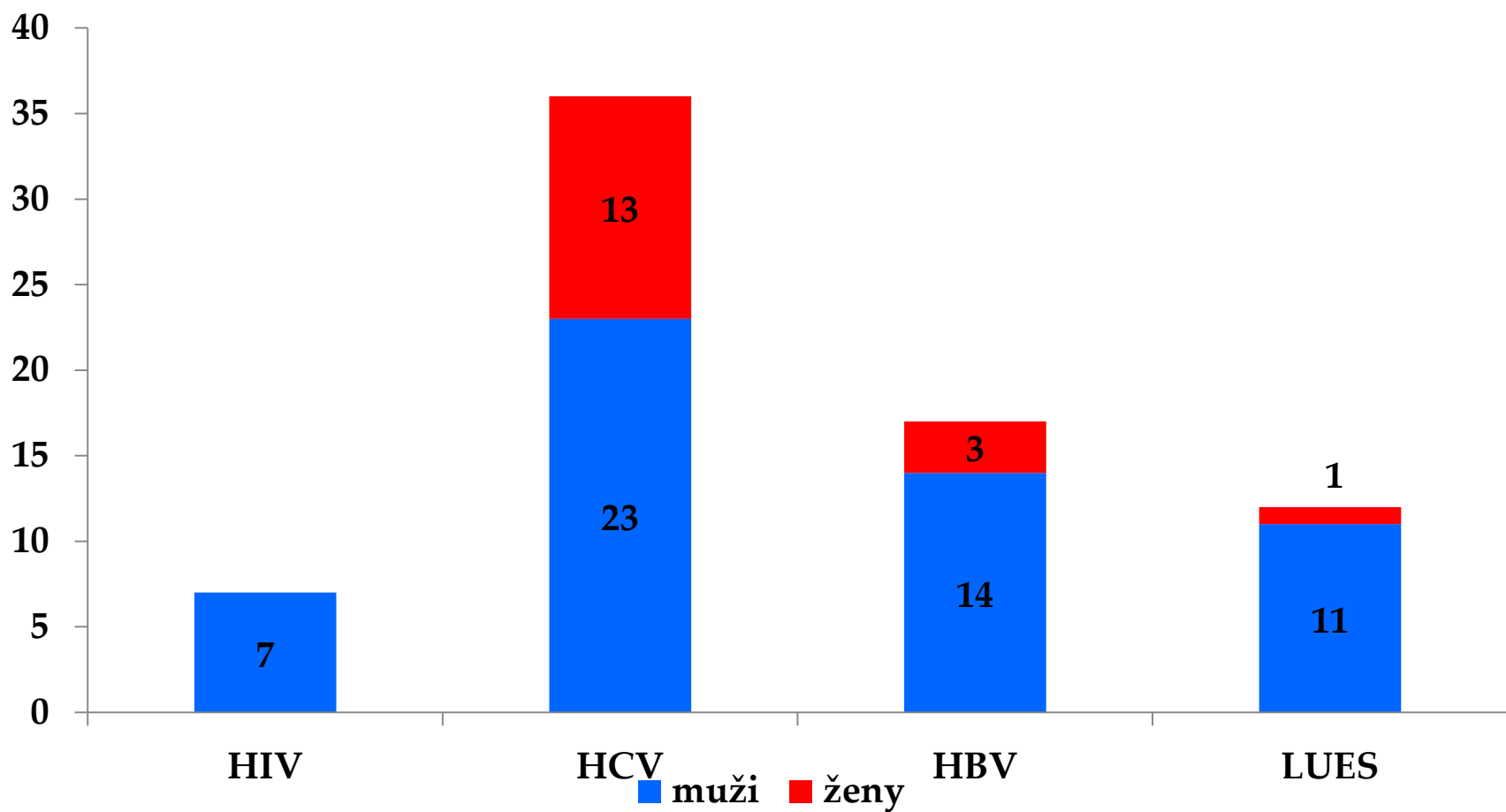
■ HIV ■ HCV ■ HBV ■ LUES

Rozdělení dle pohlaví

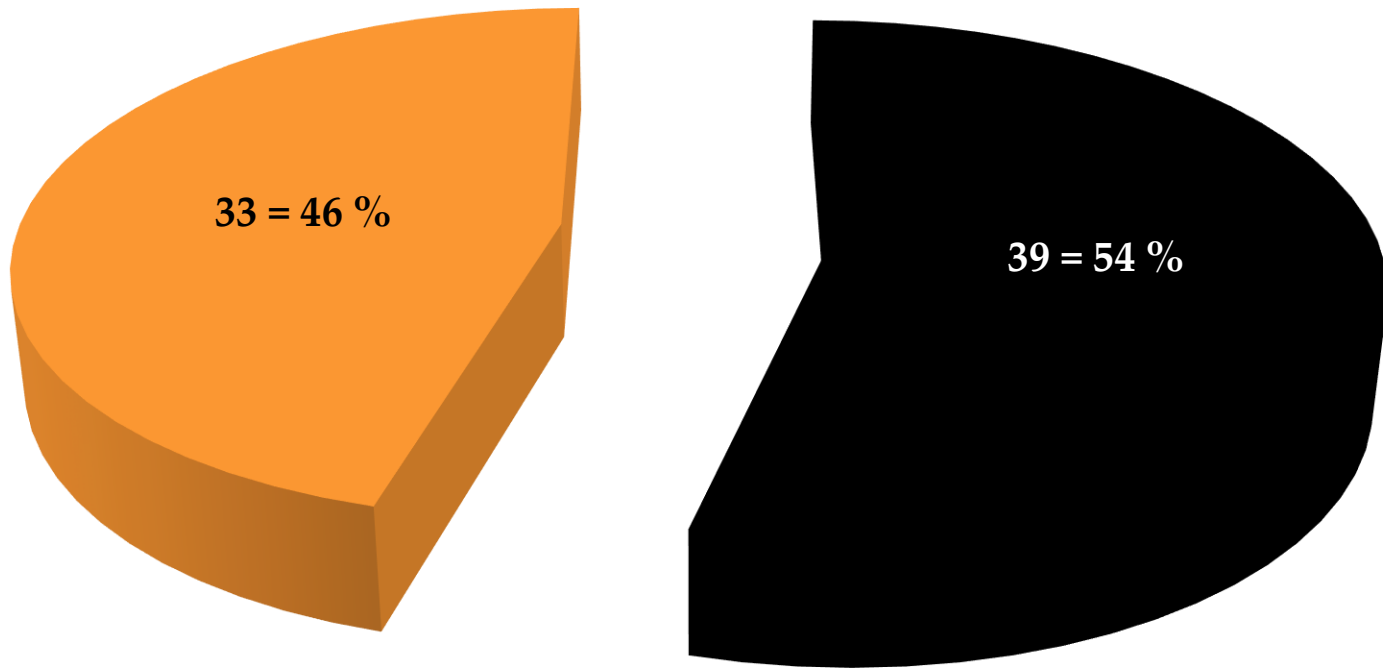

■ muži ■ ženy

Vztah pohlaví k typu infekce

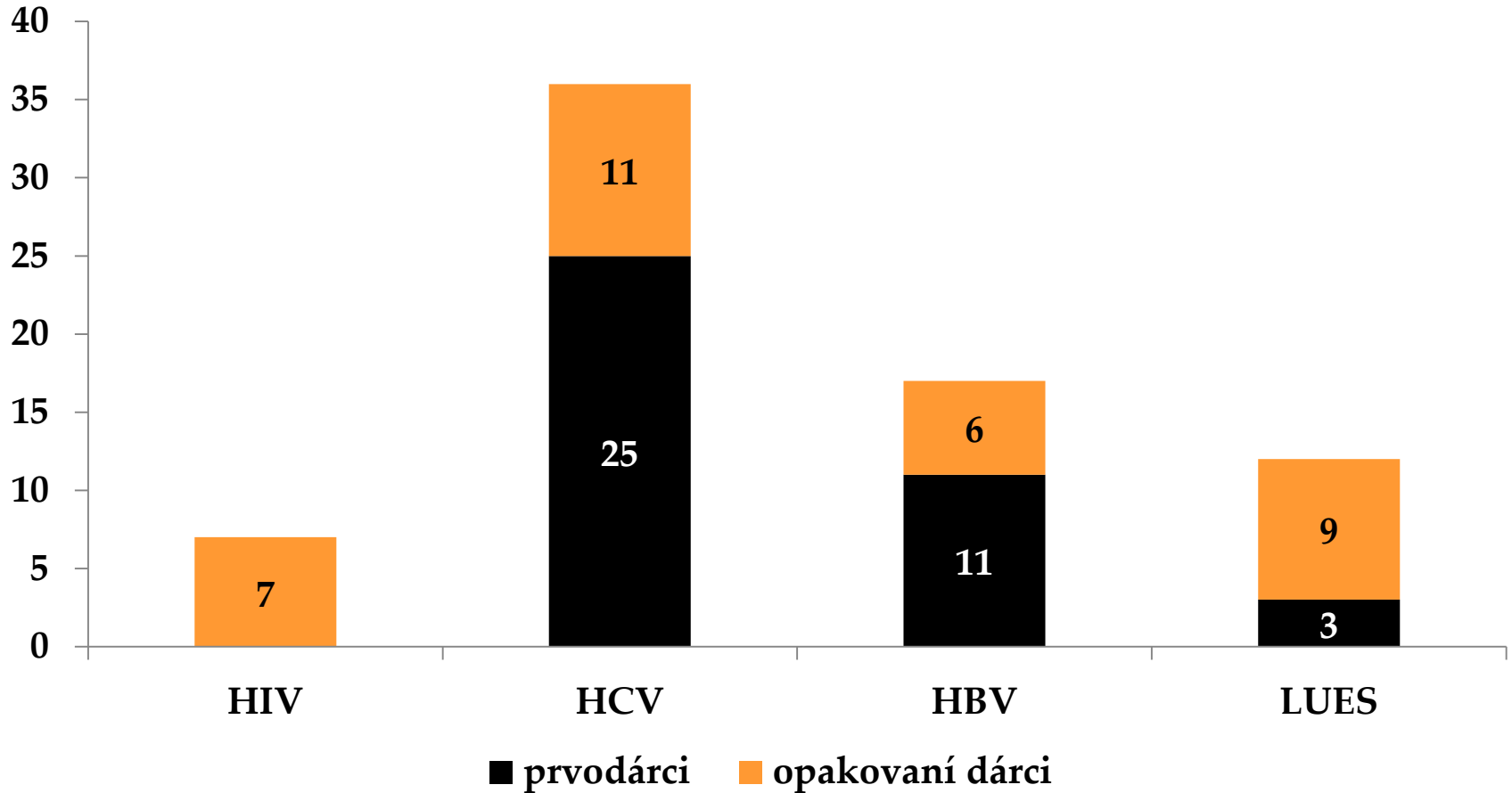

Rozdělení dle charakteru dárce prvodárce vs. opakovaný dárce

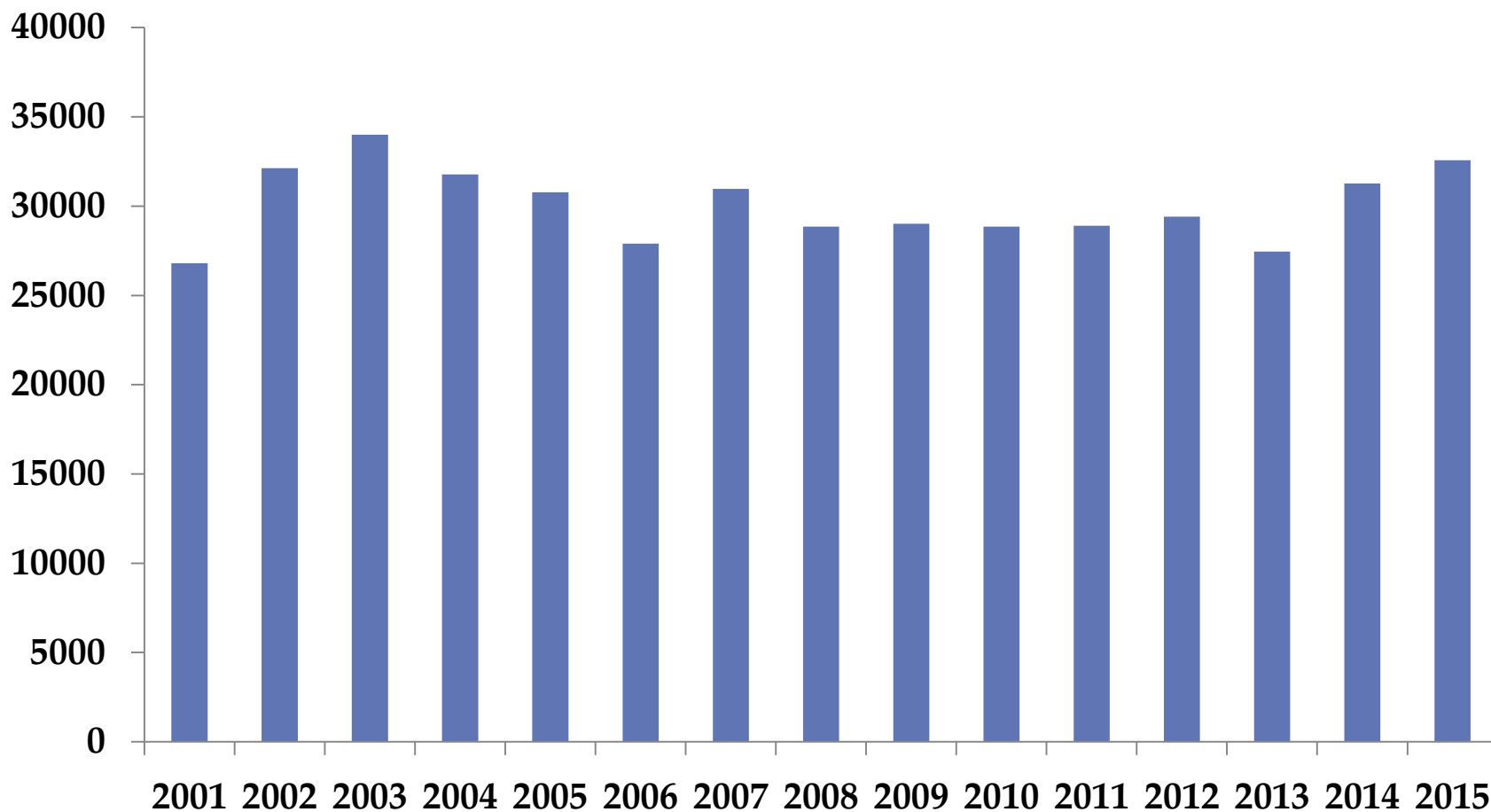

■ prvodárci ■ opakovaní dárce

Charakter odběru k typu infekce

Celkem realizováno 450.669 odběrů

Celkem realizováno 450.669 odběrů

- v období 2001 – 2015 byl průměrně každý **6.259** odběr potenciálně nebezpečný (od infikovaného dárce krve)
- nejhorší situace v roce 2003 – každý 3.091 odběr potenciálně nebezpečný
- nejlepší situace v roce 2014 – každý 15.632 odběr potenciálně nebezpečný

HIV pozitivní dárci krve ve FN Brno

- 7 mužů
- věk 24 - 53 let
- průměrný věk: 36 let a 8 měsíců
- **všichni pravidelní dárci krve !!**
- počet odběrů: 2, 3, 5, 10, 15, 43, 102
- průměrný počet odběrů: 25,7
- riziko:
  - 6 mužů MSM (men who have sex with men)
  - 3 muži ČD (přenos na půdě „Českých drah“)
- **1 muž vyšetřen mimo ZTS (zodpovědný dárcce krve)**
- **6 mužů vyšetřeno v souvislosti s odběrem v ZTS !!**

HIV pozitivní dárce krve ve FN Brno

rok	pohlaví dárce	věk	počet odběrů	riziko	krevní skupina	poznámka	bydliště
2003	muž	53 let	102	MSM, ČD	A RhD poz.	VŠ	Bo – město
2004	muž	27 let	10	MSM	B RhD poz.	VŠ, vyšetřen mimo ZTS	Bo – město
2006[♠]	muž	29 let	3	MSM	0 RhD poz.	VŠ	okr. Třebíč
2008	muž	45 let	15	ČD	A RhD poz.	manželka 24 TU EBR 25 TU P	Bo – venkov
2011	muž	24 let	5	MSM	B RhD neg.	motiv matky k DK	Bo – město
2012	muž	43 let	43	MSM, ČD	0 RhD poz.	zlatník	Bo – venkov
2015	muž	39 let	3	MSM	A RhD poz.	Šumperk	Bo – město

♠ pacienti byli aplikováni HIV pozitivní erytrocyty

HIV pozitivní dárce krve ve FN Brno

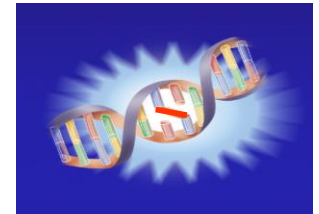
- odběr krve dne 29.7.2005 byl realizován v imunologickém okně (IVD Abbott Architect, test anti-HIV ½ + p24 Ag – NEGATIVNÍ), ALT – 0,41 μ kat/l, leu – $5,8 \times 10^9/l$
- dárce krve zatajil MSM, který posléze v řízeném rozhovoru přiznal
- následující odběr 3.2.2006 IVD Abbott Architect, test anti-HIV ½ + p24 Ag **REAKTIVNÍ, potvrzena HIV pozitivita dárce v NRL pro AIDS**
- v rámci look-back odeslán arbitrážní vzorek ze dne 29.7.2005 do NRL pro AIDS

VÝSLEDKY

- sérologické testy NEGATIVNÍ
- **HIV RNA (PCR) POZITIVNÍ**
- následným testováním plazmy (v roce 2010) dárce z odběru ze dne 29.7.2005 v TTO FN Brno pomocí IVD Cobas s201 TaqScreen MPX testu byla přítomnost HIV RNA detekována
- **pokud by byla NAT technologie implementována v roce 2005, k výdeji HIV pozitivních erytrocytů by nedošlo**
- **HIV pozitivní dárce by byl odeslán k dispenzarizaci do AIDS centra o 7 měsíců dříve**

Výdej HIV pozitivních erytrocytů

- **po podání HIV pozitivních erytrocytů nedošlo k přenosu HIV infekce na příjemce transfuze**
- **PACIENT**
  - pacient muž, 50 let, CML, den +175 po aloPBSCT od HLA identického bratra
  - výdej a podání TP: 2.8.2005 (odběr 29.7.2005)
  - KO v den podání TP: Ery: 63 g/l, Hkrit: 0,17, Leu: $4,2 \times 10^9/l$, Ly: $0,3 \times 10^9/l$
  - HIV status 1.3.2006: NEGATIVNÍ
- **TRANSFUZNÍ PŘÍPRAVEK**
  - EBR (nežádoucí kontaminace leu $< 1,2 \times 10^9/TP$)
  - EO – TP ozářen dávkou 30 Gy (blokace replikace HIV RNA? Poškození cca každého 37.000 pb, HIV RNA = 9.749 pb)
  - stáří přípravku v den jeho použití: 4 dny
  - objem přípravku: 270 ml
  - virová nálož: cca 135 000 – 3 240 000 kopií HIV RNA
- **TEORETICKÁ INFEKČNÍ DÁVKA HIV RNA**
  - 50% infekční dávka pro parenterální nálož 2 – 65 000 kopií HIV RNA

HIV infekce

- **cílové buňky CD4⁺ T-lymfocyty** (prekurzory helperů)
- **makrofágy** (vč. mikroglíí CNS, dendritických buněk) slouží jako rezervoár infekce
- virus se váže svým **gp 120** (ligand) na **CD4** (receptor) cílových buněk
- k vazbě nutné **koreceptory** (chemokinové receptory na povrchu cílových buněk)
  - CXCR-4 na povrchu T_H lymfocytů
  - CCR-5 na povrchu makrofágů
- RNA se do DNA CD4 přepisuje pomocí specifického enzymu, **reverzní transkriptázy**, kterou virus HIV disponuje

Kdo se uchází o dárcovství krve ?

Klient AIDS centra FN Brno

- muž, 28 let, VŠ
- rizikový pohlavní styk
- vyšetřen dne 20.1.2009 sérologickými testy na přítomnost známek HIV s negativním výsledkem; samoplátce, za test zaplatil 279,- Kč.
- lékař AIDS centra doporučil opakovat sérologické vyšetření na přítomnost známek HIV v časovém odstupu
- dne 13.3.2009 muž daroval v TTO FN Brno krev (BOPK) a píše lékaři AIDS centra sdělení:
  - „předat kompetentní osobě: dnes jsem byl darovat krev ve FN Brno; kdy bude proveden test na HIV? Děkuji a hezký den Ing. XY“

Problematický dárce

- muž, pravidelný dárce, 27 let, 30 odběrů v TTO FN Brno
- přichází 4.8.2010 darovat krev, uvádí, že se jedná o jeho 100. odběr, dočasně vyloučen pro ošetření u zubního lékaře včera, otok tváře
- nesouhlasí s dočasným vyloučením, stížnost řediteli nemocnice, v pracovně ředitele se psychicky hroutí, pláč, ataka vzteku
- s ohledem na psychickou labilitu dárce prověřena jeho zdravotní dokumentace
- v průběhu předchozích dvou let byl hospitalizován pro hemoptýzu, vyšetřován bronchoskopicky
- **v uvedeném období pravidelně daroval krev bez dodržení 6 měsíčního intervalu po endoskopických výkonech**

Opilý dárce

- muž, pravidelný dárce, 50 let, 38 odběrů
- ráno (po zahájení pracovní směny) odeslán nadřízeným z práce domů pro opilost
- telefonicky se objednává k odběru krve
- v průběhu dopoledne dne 22.6.2011 v TTO FN Brno realizován BOPK; jeho opilost nikdo nepoznal
- následně přináší nadřízenému omluvenku z TTO FN Brno o realizovaném odběru
- v TTO FN Brno podezření na dárcovství krve pod jinou identitou – neprokázáno
- **v plazmě (uzavřený způsob odběru a uskladnění) následně detekována hladina etanolu 28,4 mmol/l, tj. 1,3 ‰**

Je možné dárcům krve věřit ?

- většině jistě ano, ale
- do ZTS přicházejí k odběru jednotlivci, kteří vědomě tají informace nebo vědomě informují zkresleně
- považují za nezbytné:
  - implementovat dostupná bezpečnostní opatření, technologie, procesy

Postupy, zavedené v TTO FN Brno

- 2006 – plazma pro klinické použití výhradně od dárců mužů
(1. zařízení transfuzní služby v ČR – prevence TRALI)
- 2008 – výroba trombocytů v PAS (platelet additive solution)
(1. zařízení transfuzní služby v ČR – prevence FNHTR a TRALI)
- 2010 – plošná deleukotizace trombocytů, všechny v PAS (více než 7.000 TD ročně)
(1. zařízení transfuzní služby v ČR – prevence FNHTR a TRALI)
- 2010 – RT PCR detekce RNA HIV, DNA HBV, RNA HCV u dárců krve
(1. zařízení transfuzní služby v ČR – prevence přenosu HIV, HBV, HCV)
- 2012 – ošetření TP metodou inaktivace patogenů CERUS®
(jedno ze tří zařízení transfuzní služby v ČR, ve kterých je inaktivace prováděna – prevence TA-GvHD, FNHTR a přenosu VŠECH mikroorganismů)
- 2012 – použití OCTAPLAS
(2. zařízení transfuzní služby v ČR – prevence TRALI, prevence přenosu mikroorganismů a prevence výskytu alergických potransfuzních reakcí)
- 2012 – plošná prestorage deleukotizace erytrocytů KS 0 RhD negativních, včetně erytrocytů pro akutní použití ve všech ARIP klinických útvech FN Brno (3.421 TU)
(1. zařízení transfuzní služby v ČR)

Postupy, zavedené v TTO FN Brno

- 2012 – karanténa plazmy zkrácena ze 6 měsíců na 4 měsíce
(jediné zařízení transfuzní služby v ČR – prevence ztráty koagulační aktivity labilních koagulačních faktorů, u kterých není k dispozici protivirově ošetřený koncentrát, zejména faktory V a X)
- 2014 – výroba kryoproteinu, ošetřeného metodou PI
(1. zařízení transfuzní služby v ČR – zdroj koagulačního faktoru I a XIII pro léčbu diluční, traumatické a peripartální koagulopatie)
- 2015 – hemovigilanční štítky s trasovatelností do zdravotní dokumentace pacienta
(1. zařízení transfuzní služby v ČR)

Postupy k omezení infekčních rizik

- Důsledný výběr dárců krve
- Akcent na bezpříspěvkové dárcovství
- Sérologický screening
- Deleukotizace přípravků
- **PCR vyšetřovací techniky (NAT)**
- Použití patogen-inaktivace
- Hemovigilance

Screening dárců krve v zahraničí

- téměř ve 100 % sérologie HBsAg, anti-HCV, anti-HIV 1/2 a syfilis
- od roku 1997 (Německo) postupně zaváděny NAT HIV, HCV, HBV
- v některých zemích anti-HBc a HIV p24 Ag
- další infekce (v endemických oblastech nebo v případě epidemie)
  - anti-HTLV I/II
  - WNV (NAT)
  - HEV, HAV, parvo B19

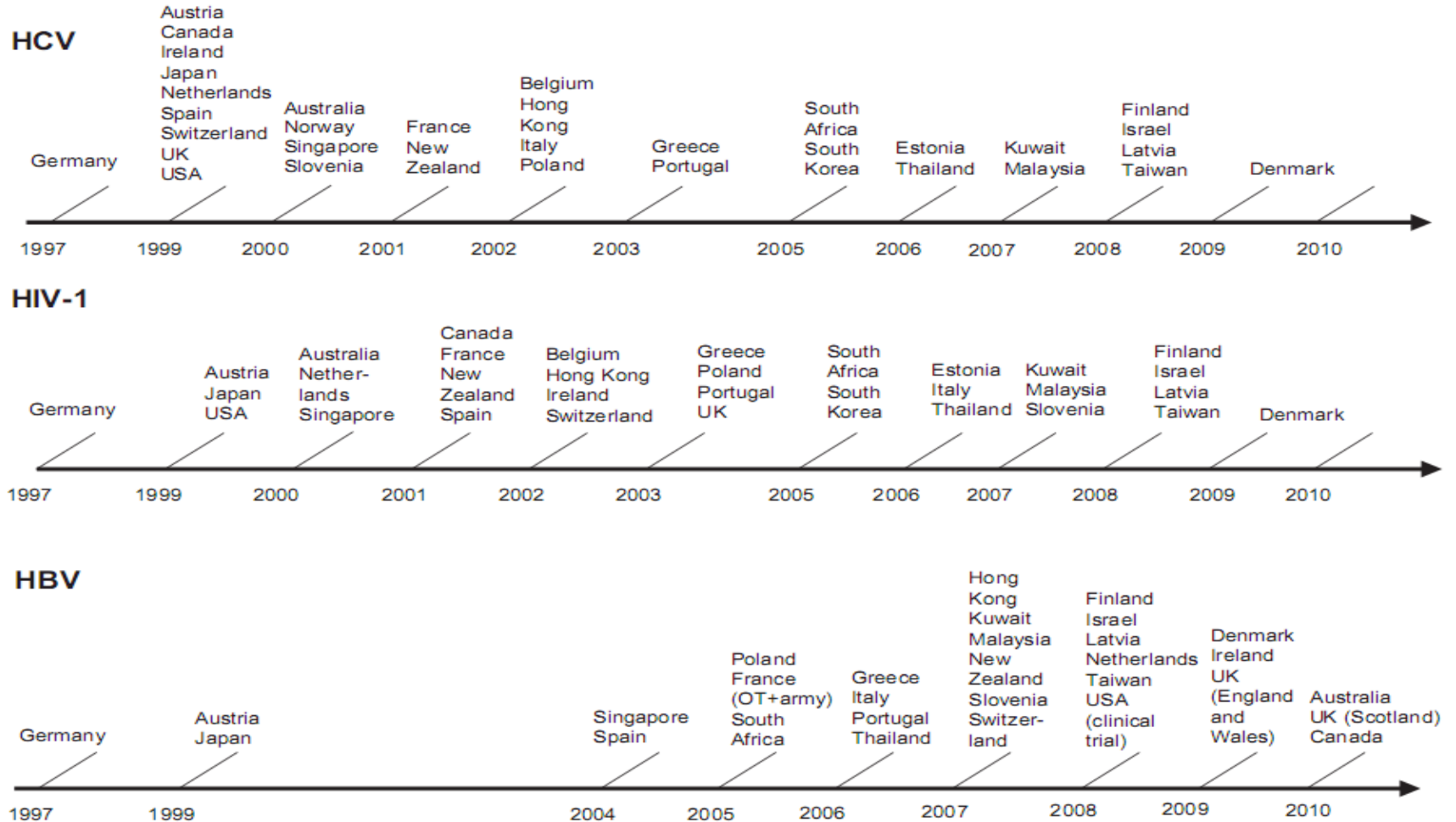
INTERNATIONAL FORUM

© 2011 The Author(s)
 Vox Sanguinis © 2011 International Society of Blood Transfusion
 DOI: 10.1111/j.1423-0410.2011.01506.x

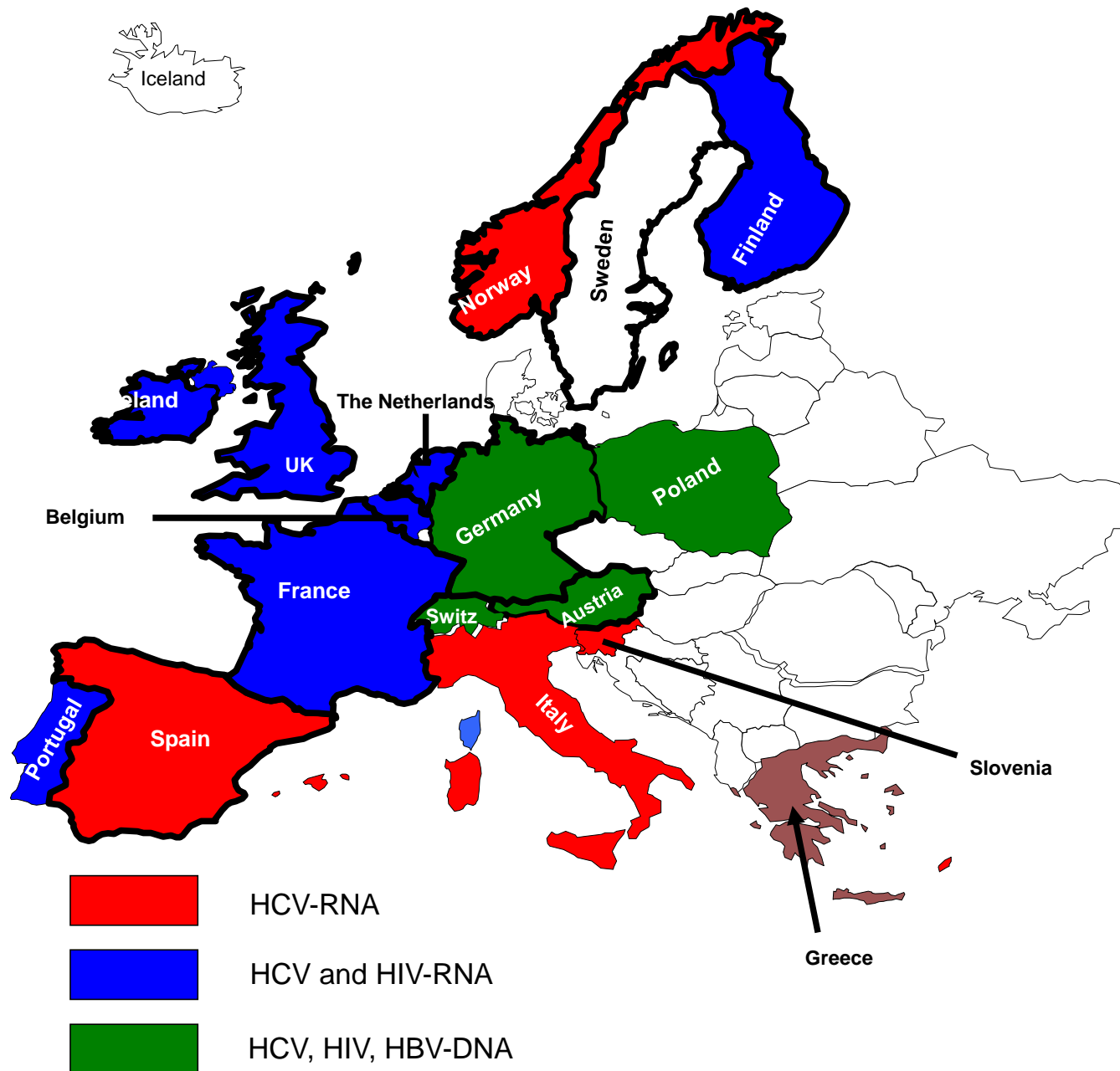
Vox Sanguinis

**International survey on NAT testing of blood donations:
 expanding implementation and yield from 1999 to 2009**

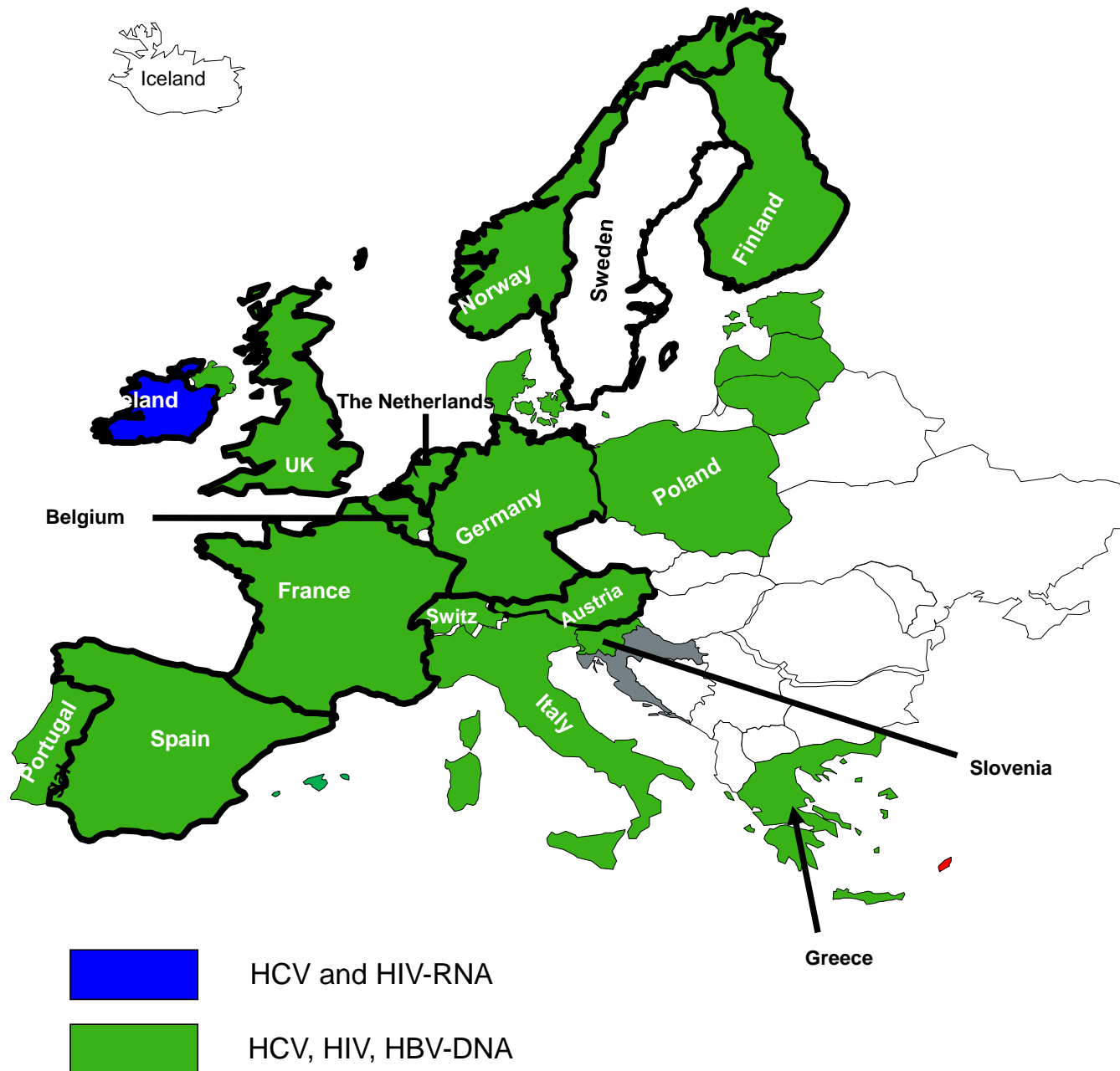
Introduction of NAT testing

Testování NAT dárců krve v Evropě 2005

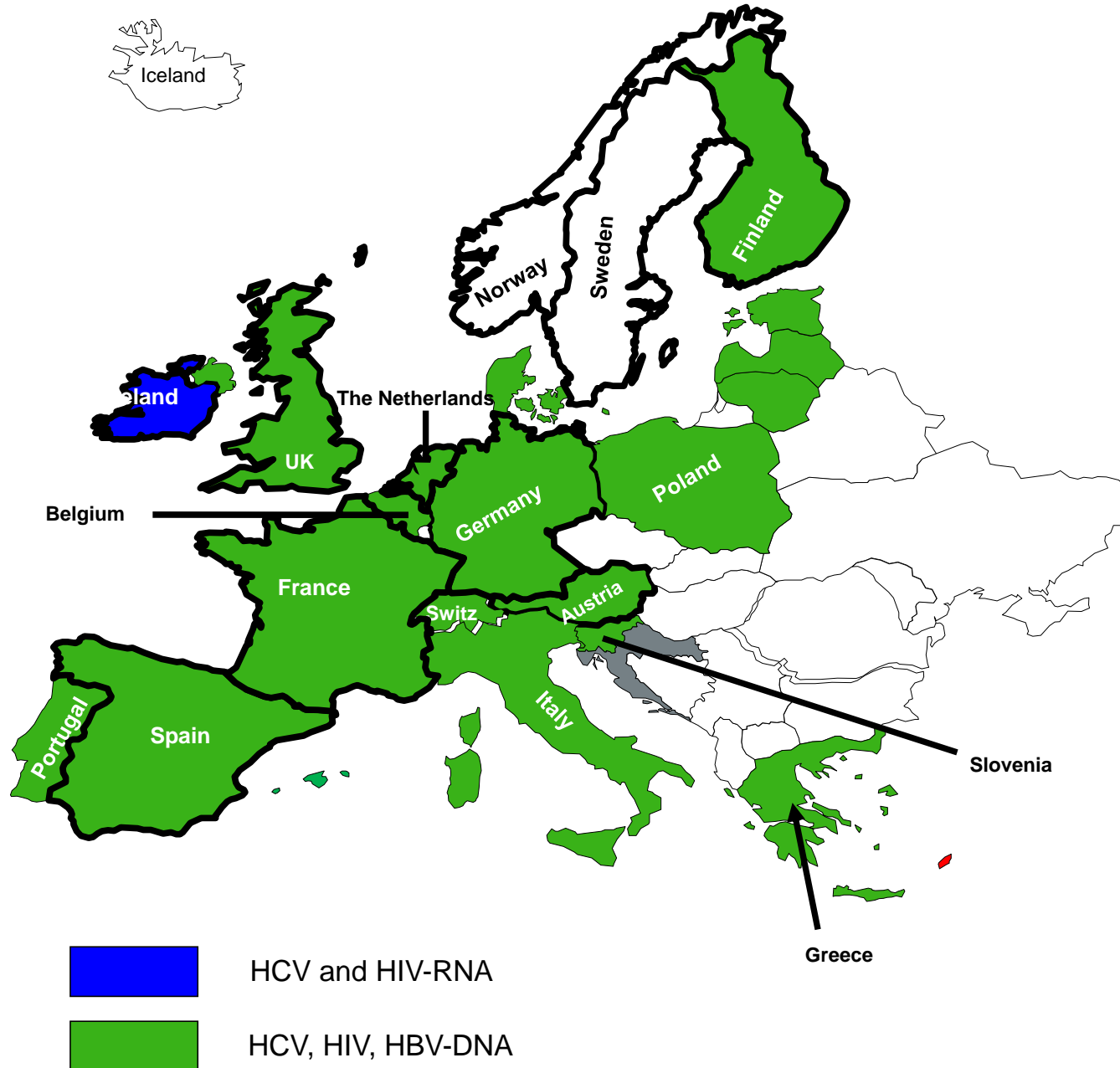

Testování NAT dárců krve v Evropě 2014

Testování NAT dárců krve v Evropě 2015

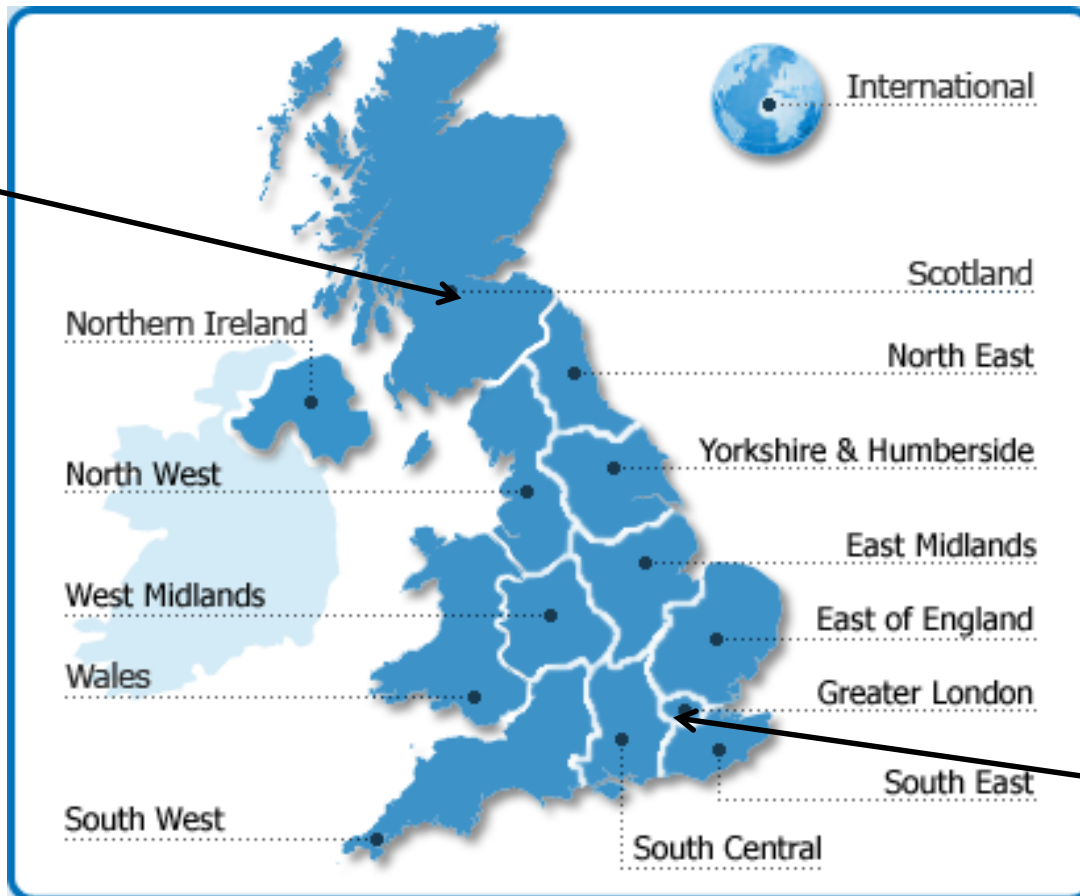

NHSBT (England and North Wales)

1,313.000 odběrů / rok, 2 laboratorní centra:

Liverpool,
500 000 / rok

Londýn,
813 000 / rok

Detekce NAT infekce ve FN Brno

HIV			
odběr	sérologie	NAT	NRL
C201011010043	reaktivní	reaktivní	pozitivní
C201012016146	reaktivní	reaktivní	pozitivní
HBV			
C201011002433	NEGATIVNÍ	REAKTIVNÍ	OBI
C201011101877	reaktivní	reaktivní	pozitivní
C201011009047	NEGATIVNÍ	REAKTIVNÍ (CAPA)	OBI
C201011013711	reaktivní	reaktivní	pozitivní
C201012014144	reaktivní	reaktivní	pozitivní
HCV			
C201011010402	reaktivní	NEGATIVNÍ	PRODĚLANÁ HCV
C201012011850	reaktivní	reaktivní	pozitivní
C201013002047	reaktivní	reaktivní	pozitivní
C201013003771	reaktivní	reaktivní (CAPA)	PRODĚLANÁ HCV

Nespecifická reaktivita

- 2010 - 0
- 2011 – 6 případů
- 2012 – 1 případ
- 2013 – 0
- 2014 – 0
- 2015 – 3 případy

Laboratoř TTO FN Brno

Pracovní plocha pro přípravu vzorků

PC k řízení analyzátorů a zpracování výsledků

Přenos HCV v ČR v roce 2015

- přenosu HCV cestou transfuzních přípravků (trombocytů z aferézy)
- třem dětským pacientům ve FN Motol, kteří jsou léčeni pro maligní onemocnění
- další profesionální přenos infekce na zdravotnického pracovníka - zdravotní sestru
- 13 letá dívka s ALL; v únoru 2015 relaps onemocnění; prodělala alogenní transplantaci krvetvorných buněk; stav pacientky komplikován sepsí s těžkým průběhem a s ohrožením vitálních funkcí; původce *P. aeruginosa*; léčba antibiotiky; biologická léčba; HCV pozitivní transfuze aplikována dne 20.9.2015; pacientka s HCV RNA pozitivitou žila několik měsíců; byla léčena virostatiky, HCV nálož eliminována; bohužel zesnula na základní onemocnění v únoru 2016
- 10 letá dívka s neuroblastomem retroperitonea; prodělala autologní transplantaci krvetvorných buněk; stav pacientky komplikován mykotickou pneumonií; HCV pozitivní transfuze aplikována dne 20.9.2015; pacientka HCV RNA pozitivní; dne 7.12.2015 relaps základního onemocnění; pacientka 28.12.2015 zemřela
- 6 letá dívka s NH lymfomem; po chemoterapii t.č. v remisi; pacientka HCV RNA pozitivní; žije; léčena virostatiky
- zdravotní sestra - HCV RNA pozitivní; je řešena jako nemoc z povolání

Dárce krve ?

Zpětným šetřením bylo zjištěno, že transfuzní přípravky byly vyrobeny ve FTO VFN Praha, jako zařízení transfuzní služby. Dárce byl opakovaný pravidelný dárce, který daroval trombocyty systémem dvojité aferézy, a to ve dnech 21.8.2015 a 16.9.2015; v obou případech za odběr obdržel příspěvek 900,- Kč. Následně dárce krve onemocněl hepatitidou C a šetřením bylo zjištěno, že v minulosti byl IDU (nitrožilní uživatel drog), realizoval sex s prostitutkou, byl hospitalizován pro etylickou ebrietu, trvale hlášen k pobytu na adrese Magistrátu Praha 11 a jako své hobby uvedl „vybírání popelnic“. Z odběrů trombocytaferézou byly vyrobeny čtyři transfuzní přípravky, koncentráty trombocytů, pacientům byly podány pouze tři z nich, čtvrtý přípravek exspiroval a byl zlikvidován.

Jak dál ?

Dárce krve daroval trombocyty v době diagnostického okna; byl vyšetřen na přítomnost známek hepatitidy C pomocí IVD Abbott ARC anti - HCV Reagent Kit; obě vyšetření poskytla negativní výsledky. Následně byly vzorky v NRL pro virové hepatitidy SZÚ CEM Praha a v HTO ÚVN Praha opětovně vyšetřeny a bylo zjištěno, že test MPX Cobas s201, Roche v poolu 24 by infekci v obou případech spolehlivě zachytil na rozdíl od sérologického testování antigenémie HCV, kdy oba vzorky při použití „combo testu“ (společný test pro vyšetření antigenu i protilátky) přítomnost HCV nezachytily a při použití sérologického testu pro detekci HCV Ag byl první vzorek ze dne 21.8.2015 také negativní; vzorek ze dne 16.9.2015 by přítomnost HCV Ag zachytil, resp. vykazoval reaktivní výsledek.

S ohledem na výše uvedené se několik let se snažím prosadit plošné vyšetřování dárců krve pomocí NAT stejně, jak činí 22 členských zemí EU a mnoho dalších vyspělých států světa.

Štěpánek – příjemce transfuze

